

ADABIYOTDA ISTE'DOD FENOMENI

Ravshanova To'lg'anoy Sodiq qizi

Sharof Rashidov nomidagi SamDU 2-kurs magistranti

Annotatsiya: *Ushbu tezisda bugungi kunda iste'dod bu faqat san'at, ilm yoki adabiyotdagi muvaffaqiyat emas, balki bu dunyoni ko'rish, tushunish va unga o'z hissasini qo'shish qobiliyati ekanligi haqida fikr va mulohazalar beriladi.*

Kalit so'zlar: *Iste'dod, talant, adabiyot, Usmon Azim, Abdulla Oripov, "Shoir she'r-u shuur", Erkin Vohidov, ilhom, poetik obraz, jamiyat va ijodkor, ruhiy kechinma.*

Iste'dod – bu insonning ichki olamidagi beqiyos bir nurdir. U tug'ma, tabiiy bir qobiliyat bo'lib, insonni boshqa odamlardan ajratib turadi. Iste'dod, faqat ko'rinadigan ishlarni amalga oshirishda emas, balki insonning fikrini, his-tuyg'ularini, hayotga bo'lgan munosabatini yaratishda ham o'zini namoyon qiladi. Har bir talantli insonning har bir harakati, har bir so'zi, uning ichki kuchi va ilhomi orqali jahonni yangilashga, unga yangi ma'no kiritishga qaratilgan bo'ladi. Iste'dodli odamlar, hayotning oddiy va ko'rinmas tomonlarini o'zlariga xos tarzda anglab, buni boshqalarga etkazish orqali ulkan o'zgarishlarni yaratadilar.

Iste'dod – bu faqat san'at, ilm yoki adabiyotdagi muvaffaqiyat emas, balki bu dunyoni ko'rish, tushunish va unga o'z hissasini qo'shish qobiliyatidir. U turli sohalarda, turli shakllarda o'zini namoyon qiladi: ba'zilar musiqa orqali, ba'zilar tasviriy san'atda, boshqalar esa so'z va ijod orqali insoniya+tga o'zini yetkazadi. Iste'dod, har bir insonning o'ziga xos, betakror xususiyatidir. U insonni orzulariga yaqinlashtiradi, uning ichki olamini kengaytiradi va bu orqali yangi imkoniyatlar yaratadi. Iste'dod, shu bilan birga, jamiyatning hayotini yaxshilashda, uning rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi. Har bir iste'dodli shaxs o'zining qobiliyati bilan jamiyatni yangi g'oyalar, yechimlar va istiqbollar bilan boyitadi. Talantli odamlar, o'zlarining ijodi yoki mehnati orqali, nafaqat o'zlariga, balki butun dunyoga yangi bir qarash olib keladilar. Ularning asarlari, ilmiy yutuqlari yoki ijtimoiy hissalarini orqali yangi istiqbollar ochiladi, yangi orzular yuzaga keladi. Iste'dod insonni yangi cho'qqilarga olib boradigan bir kuchdir. U ba'zida nozik va sezgir bo'lishi mumkin, ammo uning kuchi nihoyatda katta. Har bir iste'dodli shaxs o'zining qobiliyatini to'g'ri yo'nalishda ishlatganida, dunyo o'zgaradi, yangi imkoniyatlar ochiladi. Iste'dod – bu jamiyatning rivojlanishiga hissa qo'shadigan eng kuchli vositadir. U nafaqat shaxsiy muvaffaqiyatni, balki butun xalqning rivojlanishini ham ta'minlaydi.

Iste'dod, aslida, faqat yuksak maqsadlarga erishish yo'lida ajralmas bir vosita emas, balki uni boshqalar bilan bo'lishish, jamiyatga foyda keltirish, yuksak g'oyalarni amalga oshirishda yordam beruvchi bir kuchdir. Har bir iste'dodli inson, o'zining ichki imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish orqali, o'zining haqiqiy kuchini va yuksakligini namoyon qiladi. Ularning iste'dodi faqat ularning o'zlari uchun emas, balki butun

insoniyatning rivojlanishi uchun kerak bo'lgan boylikdir. Iste'dod – bu insonning yuragidan, qalbidan chiqadigan nurdir, u o'zining tabiiy kuchi va ichki borlig'idan kelib chiqadi.

Adabiyot, aslida, iste'dodning uchqunidir. Har bir adib, o'zining qobiliyatini, so'z san'atini o'rgatgan holda, insoniyatning qalbini va ongini yangi bir dunyo bilan boyitadi. Yozuvchining qalamiga tutingan har bir so'z, bu dunyodagi haqiqatni qidirishning bir shaklidir. Uning iste'dodi, o'zining adabiy asarida insoniylikni, muhabbatni, ayriliqni va umidni ta'riflashga qaratilgan bo'ladi. Shu tarzda, adabiyotning eng yuqori maqsadi – inson ruhiyatini anglash, uni o'zining eng yuqori nuqtasida ko'rsatishdir.

Adabiyot, shu bilan birga, iste'dodli ijodkorlarning qalamidan chiqqan so'zlar orqali jamiyatga yangi g'oyalar, yangi qadriyatlar olib keladi. Ularning asarlari nafaqat estetik go'zallik yaratadi, balki ijtimoiy hayotning har bir qatlamini, insonlarning o'tmishini, bugunini va kelajagini yangi nuqtai nazardan aks ettiradi. Iste'dod, adabiyotda nafaqat go'zallik yaratadi, balki o'sha go'zallik orqali insonning eng chuqur maqsadlarini, orzularini va umidlarini anglatadi. Shu bois, iste'dod va adabiyot o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, insoniyatni yangi orzular sari yetaklaydi. Iste'dodli adiblarning asarlari, ularning qalamidan chiqqan so'zlar, kelajak avlodlarga katta bir madaniy va ma'naviy merosni taqdim etadi. Adabiyot, aslida, iste'dodning inson ruhini shakllantirgan, uni yangi yuqori qadriyatlar bilan boyitgan yuksak san'ati bo'lib, o'zining hech qachon o'tmas ta'siri bilan jamiyatni o'zgartiradi va yuksaltiradi. Iste'dod – bu insonning ichki dunyosining eng nozik va betakror ko'rinishidir. U har bir insonda o'ziga xos tarzda namoyon bo'lib, dunyoni yangicha ko'rish va his qilish qobiliyatini beradi.

Adabiyot esa iste'dodning eng chuqur, eng o'ziga xos ifodasidir. Ijodkorning iste'dodi, uning fikr va his-tuyg'ularini nafaqat o'zida saqlash, balki ularni so'zlar orqali boshqalarga etkazish imkoniyatidir. Adabiyot – bu iste'dodning ifodasi, u har bir so'zda, har bir jumlada inson ruhiyatini, uning orzularini va dardlarini anglashga yordam beradi. Har bir ijodkorning asari, uning shaxsiy qobiliyati, uning dunyoqarashi va hayotga bo'lgan yuksak munosabati bilan yaratiladi. Adabiyotdagi iste'dod, aslida, insonning hayotiga bo'lgan chuqur qarashidir. Bu, yozuvchining o'z vaqtining muammolariga qanday javob berishini, dunyoning har bir qismiga nisbatan qanday fikr yuritishini anglatadi. Iste'dodli adiblar o'zlarining badiiy asarlari orqali nafaqat go'zallik yaratadilar, balki insoniyatning ruhini, uning ehtiyojlarini va o'zgarishlarga bo'lgan istagini yoritadilar.

Iste'dodli ijodkor, nafaqat so'zlarni, balki inson qalbini boshqaradigan va uni o'zgartiradigan bir san'atkordir. Uning ijodi, inson ruhini yuksaltiradigan va uning ongini yangi yuksakliklarga olib boradigan kuchdir. Iste'dod – bu inson qalbining eng nozik, eng chuqur qatlamlaridan paydo bo'ladigan bir nurdir. U tabiatning sirli va ajablanarli bir in'omi sifatida, har bir insonni o'ziga xos tarzda boshqacha qiladi. Har bir ijodkor, bu iste'dodni o'zining maqsadlariga yo'naltirib, uni badiiy asarlarga

aylantiradi. Adabiyot esa shu iste'dodning eng boy va eng chiroyli shaklini ifodalovchi san'atdir.

Erkin Vohidovning "Shoir she'r-u shuur" asarida Umarali Normatov bilan olib borilgan Talant tarbiyasi nomli suhbat mavjud. Suhbatda quyidagi fikrlar bayon qilinadi: Har bir insonda tug'ma iste'dod bo'lishi mumkin. Biroq bu iste'dodning yuzaga chiqishi va taraqqiy etishida muhit, sharoit va atrofdagilar ta'siri beqiyos ahamiyatga ega. Badiiy iste'dod – bu Xudo bergan ne'mat bo'lishi mumkin, ammo uni aniqlash, rivojlantirish, to'g'ri yo'naltirishsiz o'z-o'zidan gullab-yashnay olmaydi. Ayniqsa, adabiy ijod sohasida bu yanada murakkab. Chunki so'z san'atiga layoqatli kishini aniqlash – uni ovoz orqali baholash mumkin bo'lgan xonandalikdan farqli o'laroq – ancha mushkul masala. Televizion ko'rsatuvlarda o'tkazilayotgan "Qo'shiq ayt, yosh xonandalar!" kabi tanlovlar orqali yoshlarning iste'dodi ko'proq yoritilmoqda, ularning ijrochilik mahorati xalq orasida baholanmoqda. Ammo adabiy iste'dod bu darajada ko'zga ko'rinadigan narsa emas. Yozuvchilik yoki shoirlik qobiliyatini har kim aniqlay olmaydi. Shu bois, maktablarda adabiyot fanini o'qitayotgan o'qituvchilarning o'zi ham bu borada adolatli va to'g'ri baho bera olishlari muhim. Ular orasida o'zlari she'r yozadigan, so'z ruhiyatini tushunadiganlar bo'lsa, iste'dodli bolani erta payqashlari mumkin.

Yozuvchilar, shoirlar, dramaturglar o'zlarining ijodi orqali, aslida, insoniyatning umumiy his-tuyg'ularini, orzularini va umidlarini so'zlarga soladilar, ularga yangi ma'no yuklaydilar. Ijodkorning talanti, asarlarni yaratish jarayonida, butun bir dunyoni shakllantirish, o'quvchining his-tuyg'ularini uyg'otish va uni o'z ichki dunyosiga sayohatga olib chiqishda namoyon bo'ladi. Har bir badiiy asar – bu bir olamdir, unda so'zlar, obrazlar va ramzlar o'rtasidagi aloqalar orqali insoniyatning eng sirli, eng muhim masalalari ko'rib chiqiladi. Iste'dodli ijodkor o'z asarlarini yaratishda faqat o'zining his-tuyg'ularini emas, balki jamiyatning holatini, o'sha davrning ruhiyatini ham aks ettiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdulla Qahhor. Asarlar.5-jild, G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashryoti, T., 1989, B-228.
2. A.Qahhor. Hayot hodisasidan badiiy to'qimaga.- Adabiyotimiz avtobiografiyasi. T. B-196.
3. . Erkin Vohidov. Shoir She'r-u shuur. "Yosh gvardiya" nashryoti. T., 1987-yil.B- 156.
4. Fozilov N. Ustozlar davrasida. – T.: Yosh gvardiya, 1988.
5. Hamidulla Boltaboyev. So'z sehri. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" davlat ilmiy nashryoti. Toshkent. B-145.